

ERJEDÉS

A címben szereplő kifejezés eredeti jelentése szerint bizonyos alkoholtartalmú italok létrejöttének egy szakaszát jelenti. Nagyon fontos szakasról van szó, amely azután döntő mértékben befolyásolja az eredmény minőségét. Három feltétel szerencsés találkozása kell ahhoz, hogy a végtermék is kifogástalan legyen: jó alapanyag, kedvező külső körülmények, és viszonylag hosszú idő.

Fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy utóbb átvitt értelemben is használatossá vált az "erjedés" szó. Valamilyen átalakulást megelőző és segítő folyamat rövid leírására. Jelen esetben én a magyar társadalomban zajló változások érzékeltetésére használom - remélve, hogy sem a társadalmat, sem az előbb említett italféléléket nem sértem meg ezzel.

Lássuk talán a már a bevezetőben felsorolt előfeltételeket, meglétük bizakodóvá tehet-e bennünket a jó minőségű eredmény elérésében ?

Az első és legfontosabb az alapanyag, és ahogy most végig gondoljuk, milyen ma Magyarország helyzete, komoly kétségeink támadnak a sikert illetően. Természetesen nincsenek illúzióink, hiszen egy nemzet, amelyet negyven éven keresztül leszoktattak arról, hogy a saját ügyeiben biztos információkon alapuló, megalapozott döntést hozzon, nem lehet képes arra, hogy most egyik napról a másikra ezt megtegye.

Annak érdekében, hogy ez a döntési képesség kialakuljon, a különféle, területenként és lakosságcsoportonként eltérő érdekek megjelenésére van elsősorban szükség.

Nagyon fontos az is, hogy ezek a megjelenő csoport-érdekek legitim módon kifejeződhessenek a politikai rend-

szerben. Ezt az érdek-kifejeződést kellene, hogy lehetővé tegyék a különböző politikai szervezetek - nemcsak pártok, de különféle érdekszövetségek, egyesületek is.

Nyilvánvaló, hogy a mai Magyarországon a kérdés mindkét oldalával baj van.

Természetesen nagyon nagy gond az, hogy egy újonnan létrejövő, adott szinten szerveződő érdekcsoport lehetősége arra, hogy legitim módon beleszóljon az ugyanazon a szinten születő, rá is vonatkozó döntésekbe, egyenlő a nullával.

Veszélyesebbnek tartom azonban, hogy nálunk egyelőre az egyéni érdekek csoportérdekekké válásával van a legnagyobb baj - azazhogy nincs, mivelhogy ez elsősorban helyi, regionális szinten egyáltalán nem is történik meg.

Érdemes lenne mélyebben tanulmányozni, miért is van ez így. Most csak néhány, szerintem szerepet játszó okot sorolok fel.

Az állampolgárok politikai kiskorúsítását, azt, hogy véleményüket, legyen szó akár a lakóterületről vagy országos ügyről, egyáltalán nem kérték ki, már említettem. Itt van azután az életszínvonal problémája: a deklarált folyamatos csökkenés ellen mindenki foggal-körömmel igyekszik küzdeni - van, aki másod-, harmadállás vállalásával, van ki pénzügyi, (KGST) - piaci manőverekkel, a végeredmény ugyanaz. A környezettel, közös dolgainkkal való törődéshez már nem marad sem idő, sem energia.

A passzivitást, érdektelenséget kiváltó tényezők közül jelentős az országot irányító testületek, politikusok rohamos tekintélyvesztése is. Ebben nyilvánvalóan a kormány-szervek járnak az élen - azt hiszem elég, ha csak az adórendszer, a gyógyszeráremelés, a vámszabályozás, a forint-

árfolyam, illetve az infláció ügyét említeni.

Úgy tűnik, annak ellenére, hogy a sajtó, a tömegkommunikáció újabban igyekszik az őt megillető súllyal foglalkozni vele, az országgyűlés nem tudta a publicitást szinpátiára váltani. Nem tesz jót egy Parlament tekintélyének, ha fél éven belül kétszer tárgyal - állítólag mindkét-szer alaposan - egy ügyet, majd arról határoz, hogy a döntést talán majd később meghozza. (Bős-Nagymaros) Ráadásul néhány szókimondó "renitensen" kívül a képviselők többsége arc - és vélemény nélküli, a laikus szemlélőben egy jólfejlesztett gittegylet benyomását tudja csak kelteni Országgyűlésünk.

A helyi igazgatás helyzete a legkiábrándítóbb: lassan már nem lesz Magyarországon olyan helység, ahol ne pattant volna ki valamilyen korrupciós ügy, vagy legalább olyan, amely "jogilag nem kifogásolható" ugyan, de amitől jó-érzésű embernek még a gyomra is felfordul.

Nem lehet tehát csodálkozni azon, hogy a - főleg a helyi - közélettől való elfordulás, a kiábrándultság érvényesül a lakosság többségénél. Az újonnan alakuló politikai szervezetek, mozgalmak tagsága is csak lassan gyarapszik. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy "ügyse lépne be senki" jelszóval adminisztrációs akadályt kellene állítani az új szerveződések elé - sőt !

A kételkedők figyelmébe szeretném ajánlani, hogy a mostanában gyakran példaként emlegetett Spanyolországban a Franco-diktatúra után alig két évvel megtartott választásokig több, mint 150 párt alakult, nem is szólva a sok-sok ezer egyéb egyesületről. A cortezbe azután már csak 13 koalíció jutott be - de hogy melyek legyenek ezek, azt a választópolgárok, és nem egy bürokrata döntötte el.

Magyarország számára is hasonló út lenne járható,

csak nálunk kicsit messzebből kellene kezdeni. Elsődleges célnak tartom, hogy felkeltsük az állampolgár érdeklődését a köz dolgai iránt. Ennek a legjobb módja az lenne, ha mindenki érezhetné, hogy a szava számít valamit - legyen szó akár az utca csatornázásáról vagy éppen egy vízlépcsőről. Természetesen a döntés előtt minden szükséges információt meg kell kapniuk az érintetteknek. Ahhoz, hogy ez az utópisztikus elképzelés közelebb kerüljön a valósághoz, a jelenlegi képviselőknek mind az összetételét, mind a szervezetét meg kellene változtatni. Elsősorban az önkormányzatok gyors kiépítésére, hatékony működésére lenne szükség a politikai kultúra, a felelős állampolgári magatartás kialakítása érdekében. Amíg ez nem jön létre, a politikai pártok a választók feje fölött, azok nélkül fognak irányítani.

Természetesen lehetővé kell tenni a különböző érdekek politikai kifejeződését biztosító mozgalmak, szervezetek megalakulását. Annak érdekében, hogy az ezen szervezetek közötti konfliktusok a választásokon, illetve a döntési folyamatokban mérettessenek meg, elsősorban liberális törvényekre van szükség: párttörvényre, választójogi törvényre, illetve új alkotmányra. Tehát a jelenlegi, illetve a majdani pártok hatékony működésének feltételeként tartom fontosnak egy új rendszerű önkormányzat kialakítását.

Messzire jutottunk a címtől, gondolhatja az olvasó, hát még ha az előfeltételeket említem, hiszen eddig végig az "alapanyaggal", a társadalom jelen állapotával foglalkoztam. Sietek megnyugtatni mindenkit, a másik kettőhöz már nem kérem ilyen sokáig türelmüket.

A második, - a kedvező külső körülmények - esetében ez azért van, mert a legkevésbé ennek megléte, illetve fennmaradása miatt aggódom.

A szocialista táboron belül számban kisebbségben vagyunk ugyan, de az a szerencsés helyzet állt elő, hogy Nagytestvérünk, ha recsegve-ropogva is, de olyasfajta változásokra készül, amilyenek nálunk zajlanak. Ebből adódik, hogy afféle terepkutató járőrként előrefuthattunk egy kicsit, és úttörő pozícióból szolgálhatjuk a peresztrojkat és a glasznosztjot. Ketten vagyunk ebben a szerepben, de társunk helyzete talán annyival rosszabb, hogy neki még ki kell másznia a 80-81-es gödörből is.

Szövetségeseink felsorolása ezzel véget is ért. "Testvéreink" vannak ugyan még, de egyre nyilvánvalóbb, hogy az az ember, aki már a 60-as években is "egészen rendkívüli szellemi tompaságával tűnt ki", (Z. Mlynar), nem a mi utunkon vezeti országát, és ugyancsak hideg tekintettel méreget bennünket a legmagasabb székből az is, aki 1968 után KEB-elnökként 300 ezer embert zárt ki a pártból. Határozott ellenszenv kíséri a mostani "legújabb szakaszt" az EGK de facto tagja irányából, hogy a Conducator országáról ne is beszéljünk.

A másik két világ rokonszenvvel figyelni próbálkozásunkat, ami ha derék vas-kezű illetve víz-fejű lobbijaink és kullancsszívósságú apparátusunk is úgy akarná, már a gazdaságban is éreztetné hatását.

Maradt tehát harmadiknak az időtényező - és ezzel a legingoványosabb talajra jutottunk. Az ok nyilvánvaló: ki merne manapság olyat mondani, ami - elvi kérdés esetén - akár egy hónapig is megállja a helyét?! (Gyakorlati problémánál 1-2 nap a futamidő.) - Hacsak történetesen nem pártfőtitkár vagy kormányhivatalnok az illető. A "klasszikus" erjedéshez azonban hosszabb idő kell. Nem várhatjuk tehát, hogy az 1989 szeptemberi országgyűlési ülészen, vagy akár 1990-ben, az urnához járulás után valamilyen végső, letisztult eredményhez jutunk.

Egy azonban biztos: ha Magyarország a fejlődés útját akarja járni, nem mehet más irányba, csak arra, amely a parlamenti demokrácia felé vezet. Ez az út bizonyára hosszú lesz, buktatóktól, készerű kerülőktől sem mentes, de merem remélni, hogy lesz türelmünk végigjárni, az evolutív és nem a relatív megoldást választani.

CSALA LÁSZLÓ